

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคนั้นจะบรรลุผลสำเร็จได้ ถ้าผู้สอนรู้จักเลือกใช้สื่อที่สอดคล้องกับจิตวิทยาการเรียนของผู้เรียน จึงจำเป็นต้องรู้จักผู้เรียนในเรื่องพัฒนาการ ความคิด ความรู้สึก ประสบการณ์ ความสนใจ ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามวัยและสภาพแวดล้อม ดังนั้นสื่อที่เข้าถึงประชาชนกลุ่มใหญ่ ควรเป็นสื่อที่มีคุณสมบัติหลายด้าน และให้ผลทางด้านการรับรู้สูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับรู้ที่เกิดจากการเห็นมากที่สุดถึง 75% การได้ยิน 13% การสัมผัส 6% การดมกลิ่น 3% และรส 3% (Dale, 1956:134) จะเห็นได้ว่าวิดิทัศน์เป็นสื่อชนิดหนึ่งที่มีคุณสมบัติในการสื่อความหมายสูงมากคือให้ผลทางการรับรู้ทางตาและหู รวมกันถึง 88% ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็ว

วิดิทัศน์ เป็นสื่อที่เข้ามามีบทบาท และมีอิทธิพลต่อการศึกษา เพื่อเสริมความรู้แก่ผู้เรียน ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ดังที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และมหาวิทยาลัยรามคำแหง ใช้เป็นสื่อการสอนในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้ที่เกิดจากการชมวิดิทัศน์ เป็นการเรียนรู้ที่ได้ทั้งภาพเคลื่อนไหวและเสียงประกอบ (จำเนียร ช่วงโชติ, 2528) ปัจจุบันวิดิทัศน์ได้เข้ามาแทนที่ฟิล์มภาพยนตร์ เนื่องจากสามารถนำมาใช้ตามบ้านได้สะดวก ทั้งเป็นส่วนบุคคล เป็นกลุ่ม จนถึงการแพร่ภาพไปสู่มวลชนได้ ความคล่องตัวในการใช้งานและอุปกรณ์ที่มีให้เลือกหลายระดับ ทำให้จำนวนเครื่องรับโทรทัศน์เพิ่มขึ้นรวดเร็วทุกปี (ณรงค์ สมพงษ์, 2535) ทั้งนี้เพราะการใช้วิดิทัศน์จะต้องมีม้วนเทป เครื่องเล่นวิดิทัศน์ และเครื่องรับโทรทัศน์ ซึ่งรับสัญญาณภาพโดยตรง จากเครื่องเล่นวิดิทัศน์ และข้อดีของวิดิทัศน์ คือ สามารถเลือกเนื้อหาได้อย่างอิสระ เพราะ รายการโทรทัศน์ที่ดีสามารถบันทึกวิดิทัศน์เอาไว้ใช้สอนได้หลาย ๆ ครั้ง และการบันทึกภาพยนตร์ไว้เป็นวิดิทัศน์

ก็ใช้ทุนน้อยกว่า เป็นภาพยนตร์ถึง 5 เท่า และห้องที่ใช้ฉายก็ไม่ต้องมืดเหมือนห้องที่ฉายวัสดุประเภทเครื่องฉายอื่น (นิพนธ์ ศุภปรีดี, 2528)

ในสถานบริการทางสาธารณสุขมักนิยมใช้วีดิทัศน์เป็นสื่อเพื่อถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพและป้องกันโรคแก่ประชาชนผู้มารับบริการ เนื่องจากว่า วีดิทัศน์สามารถใช้แทนบุคลากรที่ทำหน้าที่ในการสอนสุขศึกษา กรณีที่ขาดแคลนบุคลากรสามารถนำวีดิทัศน์ไปใช้ได้ทุกเวลา และทุกสถานที่ อาจจะเป็นที่ห้องสอนสุขศึกษา หรือที่แผนกตรวจคนไข้นอกขณะที่ผู้มารับบริการนั่งรอรับการ ตรวจจากแพทย์ เพราะคุณลักษณะของวีดิทัศน์ที่สามารถเคลื่อนย้ายนำไปใช้งานได้สะดวกเพียงวางเครื่องรับโทรทัศน์ และเครื่องเล่นวีดิทัศน์บนชั้นที่มีล้อสามารถเคลื่อนย้ายไปได้ สะดวก เนื้อหาที่จะให้ผู้ชมได้รับข้อมูลข่าวสาร ก็บันทึกไว้ในเทปวีดิทัศน์ ถ้าบันทึกเรื่องที่จะใช้สอนไว้หลาย ๆ ตอนซ้ำ ๆ ก็สามารถเปิดให้ผู้ชมได้ดูซ้ำในกรณีที่คุณครูครั้งแรกยังไม่เข้าใจ ส่วนผู้มาทีหลังก็จะได้ดูทุกคน โดยการเปิดเทปวีดิทัศน์ให้ผู้ชมดูไปเรื่อยๆ และการที่ผู้ชมได้ดูซ้ำๆ จะเป็นการตอกย้ำบ่อย ๆ สามารถโน้มน้าวใจให้เกิดความคิดคล้อยตามได้ง่าย ดังที่ อรรถพร บิณฑน์โรวาท (เอกสารประกอบวิชาการ สื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ ม.ป.ท.) กล่าวว่า การได้มีโอกาสสื่อสารเข้าไปซ้ำมากับสมาชิกกลุ่มเดิม ทำให้สารที่เราส่งไปนั้นมีอำนาจในการโน้มน้าวใจ แต่อาจจะไม่สามารถทำให้ผู้รับสารถึงขั้นลงมือปฏิบัติได้ แต่ผู้ส่งสารอาจทำให้ผู้รับสารเปลี่ยนความรู้ จิตสำนึกความคิด รวบยอดหรือการรับรู้ได้

รูปแบบรายการที่ควรจะนำเสนอให้ประชาชนได้ชมทางวีดิทัศน์ควรเป็นรูปแบบของรายการที่น่าสนใจทั้งผู้บรรยาย และผู้แสดง เพื่อให้การสื่อสารชวนติดตาม และไม่เกิดความสับสน ดังนั้นการผลิตสื่อควรทำการทดสอบก่อนและหลังการใช้สื่อ ดังที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชได้ทำการวิจัยทดสอบประสิทธิภาพของสื่อประเภทวิทยุโทรทัศน์ ประกอบชุดวิชาที่เปิดสอนในภาคเรียนที่ 1/2531 ทั้ง 9 ชุดวิชา โดยได้ทดสอบประสิทธิภาพในส่วนที่เกี่ยวกับรูปแบบของรายการ นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรมีลักษณะเป็นละคร ประกอบการบรรยาย ส่วนเนื้อหาของรายการ ควรมีลักษณะเป็นการอธิบายสรุปประเด็น

ที่สำคัญและลักษณะของพิธีกรและวิทยากร จะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายก็ได้ และให้เป็นกันเองกับผู้ชม (สุมาลี ศรีชัยสวัสดิ์, 2531) และผลการวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ชมรายการโทรทัศน์ เพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พบว่า รูปแบบรายการที่ใช้ในการจัดทำรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาสำหรับประชาชนโดยเฉพาะ ควรเป็นรูปแบบสารคดีและรูปแบบสาระละคร ที่มีการสรุปประเด็นสำคัญในตอนท้าย (วิทยากร ท่อแก้ว, 2525)

รูปแบบสารคดี (Documentary programs) เป็นรายการวิทยุโทรทัศน์ที่เสนอเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (one topic) แต่มีรูปแบบหลายรูปแบบในรายการเดียวกัน อาจเสนอเนื้อหา สาระด้วยภาพ และเสียงบรรยายตลอดรายการ โดยมีพิธีกรหรือไม่มีพิธีกรก็ได้

จุดประสงค์ของรายการสารคดี เพื่อเสนอเรื่องที่ต้องการรายละเอียดเจาะลึกในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และเพื่อให้ผู้ชมติดตามชมรายการโดยไม่เบื่อ จึงนำรูปแบบหลาย ๆ รูปแบบมารวมไว้ในรายการเดียวกันก็ได้ แต่รูปแบบนั้นต้องมุ่งเสนอในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นเรื่องเดียวกัน ลักษณะเนื้อหาของสารคดีส่วนใหญ่ เน้นความรู้หรือข้อ่าสารมุ่งหวังให้ความรู้แก่ผู้ชมมากที่สุด สารคดีที่ดีสามารถนำเรื่องที่ยากแก่การเข้าใจให้กลายเป็นเรื่องที่ดูแล้วเกิดความเพลิดเพลินน่าติดตามได้ (วิจิตร ภักดีรัตน์, 2530)

สารคดีมี 2 ลักษณะ คือ สารคดีเต็มรูปแบบและกึ่งสารคดีกึ่งพูดคนเดียว

รูปแบบสารคดีเต็มรูปแบบ จะดำเนินเรื่องด้านภาษาตลอด อาจมีการถามความเห็นของผู้เกี่ยวข้องบ้าง แต่ในช่วงสั้น ๆ ไม่เกินคนละ 1 นาที อาจเสนอคนเดียวกันได้หลายครั้ง และรายการเดียวอาจมีผู้ให้ความคิดเห็นหลายคน แต่รายการส่วนใหญ่จะเสนอตามที่เป็นกระบวนการหรือเรื่องราวตามธรรมชาติโดยไม่มีผู้ดำเนินรายการ

รูปแบบกึ่งสารคดีกึ่งพูดคนเดียว (Semi-documentary) เป็นรายการโทรทัศน์ที่มีผู้ดำเนินรายการ ทำหน้าที่เดินเรื่องพูดคุยกับผู้ชมและให้เสียงบรรยายตลอดรายการ โดยมีผู้ดำเนินรายการ ปรากฏตัวตอนต้น ตอนกลางเท่าที่จำเป็น และตอบสรุปรายการ นอกนั้นเป็นภาพแสดงเรื่องราวเพื่อกระบวนการตามธรรมชาติ อาจมีตัวแทนไปสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามาแทรก เพื่อเสริมความคิดเห็นได้ ผู้ดำเนินรายการอาจพูดในสตูดิโอหรือพูดในสถานที่ถ่ายทำ เช่น ภาพยนตร์เกี่ยวกับธรรมชาติก็ไปพูดในป่าบริเวณที่มีสัตว์ประเภทนั้นอาศัยอยู่ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2531)

รายการรูปแบบสารคดี โดยใช้สื่อบุคคลเข้ามาช่วยในการโน้มน้าวใจผู้ชม โดยมีพิธีกรเป็นผู้ดำเนินรายการทำหน้าที่พูดคุยกับผู้ชม ประกอบการตัดต่อแทรกภาพ ย่อมน่าสนใจกว่าการดำเนินเรื่อง โดยการตัดต่อแทรกภาพตามเนื้อเรื่อง ประกอบเสียงผู้บรรยายอย่างเดี๋ยว ซึ่งมีงานวิจัยของ ครั้น มณีโชติ (2529) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้จากรายการโทรทัศน์ รูปแบบสารคดีที่มีพิธีกรเป็นผู้ดำเนินรายการกับมีเสียงบรรยายอย่างเดี๋ยว โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวรนาโรเฉลิม จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่เรียนจากรายการโทรทัศน์การสอนที่เสนอภาพจากผู้สอน ประกอบการตัดต่อแทรกภาพตามเนื้อหามีคะแนนสูงกว่า กลุ่มที่เรียนจากรายการโทรทัศน์ การสอนที่เสนอภาพโดยการตัดต่อแทรกภาพตามเนื้อหาประกอบเสียงผู้สอนอย่างเดี๋ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บุคคลที่ควรนำมาเป็นผู้นำเสนอในรายการสารคดีดังกล่าวข้างต้น ควรเป็นบุคคลที่ได้รับความนิยม หรือบุคคลที่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ซึ่งเป็นแนวคิดในทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) ของ Bandura (1986) กล่าวว่า ประสบการณ์ที่คนเราได้รับ มิได้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของตนเองเพียงอย่างเดียว แต่คนเราจะใช้ประสบการณ์ที่ได้รับจากผู้อื่น มาลอกเลียนแบบปฏิบัติเอง ดังนั้นการใช้บุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญให้คำแนะนำสร้างความมั่นใจมาเป็นพิธีกรจะต้องเป็นตัวแทนที่มีคุณสมบัติของความน่าเชื่อถือในเรื่องนั้น ๆ เช่น ในการจัดรายการแนะนำเกี่ยวกับอาหาร ควรใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงในเรื่องเกี่ยวกับอาหาร เช่น ม.ร.ว. ถนัดศรี สวัสดิวัตน์ เป็นต้น

นอกจากนี้งานวิจัยของ จินรี ทรงประสูตร (2535) ในการศึกษาการใช้ "บุคคลที่มีชื่อเสียง" ในภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ พ.ศ. 2535-2536 ผลวิจัยพบว่า ประเภทของบุคคลที่มีชื่อเสียง ที่ใช้ในภาพยนตร์โฆษณาเป็นการใช้บุคคลที่มีชื่อจากวงการบันเทิง ซึ่งจะต้องมีผลงานความสามารถมากกว่าหนึ่งอย่าง ซึ่งผลงานหรืออาชีพหลักบางคนจะเป็นดารา นักแสดง แต่ก็มีความสามารถในการเป็นศิลปินนักร้อง หรือนายแบบ นางแบบ บางคนก็เป็นนักกีฬา บุคคลที่มีชื่อเสียงมีความสามารถหลาย ๆ ด้าน เป็นบุคคลที่นิยมนำมาใช้เสนอ เป็นฟรีเซ็นเตอร์ในภาพยนตร์โฆษณา และการใช้บุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมเป็นที่ยอมรับนับถือประสบความสำเร็จเป็นที่รู้จักในวงสังคม

รายการรูปแบบละคร (Drama) เป็นการจัดรายการโดยใช้การแสดงเป็นหลัก ในการเดินเรื่องให้เหมือนจริงมากที่สุด โดยอาจจะจัดฉากขึ้นในห้องสตูดิโอ หรือออกไป ถ่ายทำในสถานที่จริงๆ ในทางการศึกษาใช้ละครเพื่อจำลองสถานการณ์ชีวิตคนในสังคม โดยสอดแทรกเนื้อหาไว้ในบทสนทนา และภาพที่ปรากฏโดยผู้ชมไม่รู้ตัว (ณรงค์ สมพงษ์, 2535) ทั้งยังให้ความรู้ มีสาระประโยชน์ต่อผู้ชมชวนติดตามไปในตัว โดยการแทรกการ เรียงการสอนหรือลักษณะการศึกษาที่ต้องการไว้ในบทละคร หรือการแสดงนั้น ๆ (สมคิด ชีรศิลป์, 2530) ลักษณะการให้ข่าวสารอย่างไม่เป็นทางการไม่เคร่งเครียด อันจะทำให้ เกิดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพ และคงทน (Fleming, Howard, 1969) ซึ่งการเรียนรู้ ทางปัญญา ผสมความบันเทิงในลักษณะละคร จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี และจดจำได้นาน (เกศินี โชติกเสถียร, 2523)

การสำรวจผู้ชมโทรทัศน์ในส่วนภูมิภาคพบว่า รายการที่เป็นที่นิยมของผู้ชมสตรีใน ภูมิภาครายการอันดับแรก คือ รายการละคร (การสำรวจของคณะกรรมการศาสตร์และ สื่อมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับหนังสือพิมพ์อินไซด์ทีวี, 2531) แม้ว่ากลุ่มผู้ชม รายการละครโทรทัศน์จะมีทุกเพศทุกวัย แต่กลุ่มใหญ่ คือกลุ่มสตรีซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น ละครโทรทัศน์เป็นสื่อชนิดหนึ่งที่มีความนิยมน้อยมาก ดังนั้นผู้ทำการโฆษณาใช้เป็นสื่อ ในการเข้าถึงกลุ่มผู้หญิงที่มีอายุระหว่าง 18-49 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มที่ชื่นชอบการชมละครโทรทัศน์ กลุ่มใหญ่ที่สุด (Muriel, 1983 อ้างถึงไสลทิพย์ จารุภูมิ, 2534)

ละครโทรทัศน์นอกจากจะให้ความบันเทิงเป็นหลักแล้ว ในลักษณะของอิทธิพลทาง อ้อม ละครโทรทัศน์ยังเป็นแหล่งความรู้ ซึ่งทำหน้าที่ในการขัดเกลาสมาชิกในสังคมให้รู้ถึง การปฏิบัติตัวในสังคม ละครโทรทัศน์จึงเป็นตัวแทนในการบอกสมาชิกในสังคม ให้รู้ถึง เป้าหมาย ค่านิยม แบบอย่างของสังคมโดยวิธีทางอ้อมผู้ชมละครโทรทัศน์จึงเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ ในลักษณะที่ไม่รู้ตัว (Defleur, 1964) เพราะละครโทรทัศน์เป็นความบันเทิงแบบเล่าเรื่อง (Narrative Form) วิธีการนี้ทำให้ผู้ชมรู้สึกว่าได้เรียนรู้ความเป็นจริงด้วยประสบการณ์ของ ตนเอง ในขณะที่เด็วกันละครโทรทัศน์สามารถตอบย้ำเนื้อหาสาระใดๆ ที่ต้องการได้ไม่ยาก

เหตุผลอีกประการ คือแนวเรื่องที่คุณสมจริงใกล้เคียงกับชีวิตของผู้ชมละคร จึงทำให้ผู้ชมละครรู้สึกเสมือนเป็นตัวละครนั้นๆ โดยผู้ชมมักจะเปรียบเทียบการกระทำของตัวละครกับสิ่งที่ตนคิดจะทำ ถ้าเป็นตัวละครตัวนั้น (Allen, 1985) จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวสนับสนุนรูปแบบรายการวิทยุทัศน์ที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นสตรี คือรูปแบบละคร และรูปแบบสารคดีที่มีพิธีกรเป็นผู้ดำเนินรายการ

ในแผนป้องกันและควบคุมโรคเอดส์แห่งชาติ (พ.ศ. 2535-2539) ให้ทุกหน่วยงานได้มีการรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์อย่างจริงจัง โดยมีแผนงานและงบประมาณของตนเอง เพื่อสนองนโยบายดังกล่าว กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ได้จัดทำโครงการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ที่เกี่ยวกับแม่และเด็กขึ้น เพื่อให้กลุ่มหญิงมีครรภ์มีความรู้ความเข้าใจโรคเอดส์และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางเพศในทางที่ไม่เสี่ยงต่อการรับเชื้อการแพร่เชื้อเอดส์ และให้เกิดการตระหนักถึงผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ (วัลลภ ไทยเหนือ, 2535) จากจุดมุ่งหมายดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า กลุ่มเป้าหมายที่เป็นหญิงมีครรภ์เป็นกลุ่มเสี่ยงที่ต้องเฝ้าระวัง เนื่องจากถ้ามารดาติดเชื้อเอดส์ ทารกในครรภ์ก็มีโอกาสที่จะติดเชื้อได้เช่นกันเพราะการติดเชื้อของทารกในครรภ์มีประมาณ 20-50 % ของทารกที่เกิดจากมารดาที่ติดเชื้อเอดส์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระยะของโรค หากมารดาเพิ่งติดเชื้อเอดส์มาใหม่และขณะกำลังตั้งครรภ์อยู่ในระยะที่มีไวรัสอยู่ในกระแสเลือด ทารกจะมีโอกาสติดเชื้อสูง เมื่อผ่านระยะนี้ไปแล้ว ในขณะที่มารดาไม่มีอาการใด ๆ และมีสุขภาพดี การติดเชื้อในเด็กจะลดลง แต่ถ้าอยู่ในระยะหลังของโรคเมื่อมารดาเริ่มมีอาการของโรคแล้ว โอกาสที่เด็กในครรภ์จะได้รับเชื้อจะสูงขึ้นเช่นกัน ในระยะหลังคลอดไม่ว่าเด็กจะติดเชื้อเอดส์จากมารดา หรือไม่การตรวจเลือดเด็กมักจะทำให้ผลบวกหรือพบเชื้อเอดส์ การตรวจเลือดควรจะได้ผลลบ ภายในระยะเวลาไม่เกิน 18 เดือนหลังคลอด (สุพร เกิดสว่าง, 2534) อย่างไรก็ตาม จากรายงานของสถาบันวิจัยมหวิทยาลัยมหิดล ที่ศึกษาไปข้างหน้า (Aids and Children : Prospects for the year 2000) ถึงสถานการณ์เด็กป่วยด้วยโรคเอดส์ โดยคาดว่าในปี 2543 จะมีเด็กที่เกิดจากมารดาติดเชื้อเอดส์ถึง 350,000 คน ในขณะที่ปี 2533 มีเพียง 5,000 คน คิดเป็นอัตราเพิ่มสูงถึง 70 เท่า และส่วนใหญ่เป็นเด็กที่อายุน้อยกว่า 5 ปี และจะกลายเป็นเด็กกำพร้ามารดาร้อยละ 0.6

และเด็กร้อยละ จำนวน 6.0 จะเป็นเด็กที่ป่วยหรือตายจากโรคเอดส์ ดังนั้น ถ้าสามารถหยุดยั้งการติดเชื้อเอดส์ในสตรีไทยลงได้ในปี 2537 หรือปี 2538 จะช่วยลดอัตราตายของเด็กจากการติดเชื้อเอดส์ลงได้ร้อยละ 50 (Wathinee, Phillip, 1993) ซึ่งจำนวนเด็กเหล่านี้แทนที่จะเป็นอนาคตของชาติ แต่กลับต้องมาเสียชีวิตตั้งแต่เด็ก ทำให้ประเทศชาติต้องสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ ในการพัฒนาประเทศ รวมทั้งมีผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ

ดังนั้น จึงต้องหาวิธีการรณรงค์เพื่อป้องกันอันตรายจากเอดส์ในทุกวิถี การใช้
 ทัศนคติเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่นำมาใช้ในการนี้ โดยการผลิตทัศนคติขึ้นแล้วนำเสนอ
 เพื่อให้หญิงมีครรภ์ มีความรู้ ความเข้าใจ เรื่องโรคเอดส์เสียก่อน และจำเป็นต้องให้หญิง
 มีครรภ์ขอรับการตรวจเลือดเพื่อหาเชื้อเอดส์ (HIV) เพื่อแพทย์จะได้มีการวางแผนให้การ
 ดูแลทั้งแม่และลูกในระหว่างตั้งครรภ์ ระหว่างคลอดและหลังคลอด การให้ความรู้จะเป็น
 ลักษณะการให้คำปรึกษา ก่อน (Pre-Counseling) การตรวจวินิจฉัยจากแพทย์ เพื่อให้กลุ่ม
 เป้าหมายเกิดการยอมรับ การที่จะต้องตรวจเลือดหา เชื้อเอดส์นั้นมีประโยชน์ต่อตนเอง
 และเนื่องจากว่า กลุ่มเป้าหมายมีจำนวนมาก และสถานบริการสาธารณสุขบางแห่งขาดแคลน
 เจ้าหน้าที่ ที่ทำหน้าที่สอนสุขศึกษา ดังนั้นด้วยเหตุนี้ ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 1 จึงรับนโยบาย
 ของกรมอนามัย โดยนำทัศนคติที่ผลิต โดย คณะกรรมการโครงการรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์
 ในแม่และเด็ก ของกระทรวงสาธารณสุขมาให้ความรู้แก่กลุ่มหญิงมีครรภ์ และผู้วิจัยจึงได้นำมา
 ทดลองเป็นทัศนคติเรื่อง ความรู้โรคเอดส์ สำหรับผู้ที่มาฝากครรภ์ จำนวน 2 ม้วน มีเนื้อหา
 หลักเหมือนกัน แต่รูปแบบการนำเสนอต่างกัน คือ ม้วนแรกเป็นรูปแบบการนำเสนอแบบละคร
 โดยใช้ผู้แสดงเป็นผู้ที่ผู้ชมไม่รู้จัก ส่วนม้วนที่สอง เป็นรูปแบบการนำเสนอแบบสารคดีที่มีพิธีกร
 เป็นดาราที่ผู้ชมรู้จัก คือ สีนิจย์ เปล่งพานิช ทัศนคติรูปแบบละครมีความยาว 10 นาที
 และรูปแบบสารคดีมีความยาว 13 นาที ผู้วิจัยต้องการศึกษาเปรียบเทียบความรู้และความพึง
 พอใจ ของกลุ่มเป้าหมายจากการชมทัศนคติที่มีรูปแบบการนำเสนอทั้งสองม้วนนี้ เพื่อประโยชน์
 ในการนำมากำหนดรูปแบบทัศนคติ ตลอดจนเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย ในการ
 รณรงค์ป้องกันโรคและหากได้ผลดี ก็จะได้นำมาประยุกต์ใช้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ที่ได้จากการชมวีดิทัศน์แบบละคร และแบบสารคดี เรื่องเอตส์ของผู้มาฝากครรภ์ ที่ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจด้านรูปแบบการนำเสนอด้านเนื้อหา เรื่อง จาก การชมวีดิทัศน์แบบละครและแบบสารคดี เรื่องเอตส์ ของผู้มาฝากครรภ์ที่ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ เขต 1 แยกตามกลุ่มอายุและระดับการศึกษา

คำถามการวิจัย

1. ผู้มาฝากครรภ์ ที่ชมวีดิทัศน์แบบละครและแบบสารคดี มีความรู้เพิ่มขึ้นแตกต่างกันหรือไม่
2. ผู้มาฝากครรภ์ ที่ชมวีดิทัศน์แบบละครและแบบสารคดี มีความพึงพอใจ รูปแบบการนำเสนอด้านเนื้อหาเมื่อจำแนกตามกลุ่มอายุ และระดับการศึกษาแตกต่างกันหรือไม่

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง เป็นสตรีที่ตั้งครรภ์ และมาฝากครรภ์ครั้งแรกที่ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 1 ระดับการศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาขึ้นไป มีสุขภาพร่างกายปกติ ขณะทำการทดลองไม่มีอาการเจ็บป่วย และเต็มใจให้ความร่วมมือในการทดลองครั้งนี้
2. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาความรู้ด้านพฤติกรรม 2 ชั้น คือ ความรู้ความจำและความเข้าใจเท่านั้น
3. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาถึงความพึงพอใจในการชมวีดิทัศน์รูปแบบละคร และรูปแบบสารคดีเกี่ยวกับเนื้อหาเรื่อง

4. วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการทดลองเป็นวัตถุประสงค์ที่ใช้ในโครงการณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ในแม่และเด็ก ของกระทรวงสาธารณสุข ผลิตโดยโครงการ Multidisciplinary Program on AIDS คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล อำนวยการผลิตโดย ศาสตราจารย์ นายแพทย์สุพร เกิดสว่าง ผู้อำนวยการศูนย์ Family Health Research Center WHO Collaborating Center for Research in Human Reproduction จำนวน 2 ม้วน เป็นวัตถุประสงค์เรื่องความรู้โรคเอดส์ สำหรับผู้ที่มาฝากครรภ์ เนื้อหาหลักในวัตถุประสงค์ทั้งสองม้วนเหมือนกัน ต่างกันที่รูปแบบการเสนอเนื้อหา คือ รูปแบบละคร และรูปแบบสารคดี

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

เอดส์ หมายถึง กลุ่มอาการของโรคที่เกิดจากภูมิคุ้มกันในร่างกายเสื่อมหรือบกพร่อง ซึ่งเกิดจากเชื้อไวรัส Human Immunodeficiency Virus (HIV) เมื่อเข้าสู่ร่างกายแล้ว จะไปทำลายเม็ดเลือดขาวที่ทำหน้าที่ป้องกันเชื้อโรค ทำให้ภูมิคุ้มกันโรคของคนนั้นเสื่อมหรือบกพร่องและในที่สุดก็จะตายด้วยโรคเรื้อรังนั้น

วัตถุประสงค์แบบละคร หมายถึง การนำเสนอการถ่ายทอดภาพและเสียงที่เสนอลักษณะการดำเนินเรื่องแบบละครโดยมีผู้แสดงสมมติครเล่น ประกอบการเสนอเนื้อเรื่องที่ต้องการตั้งแต่นั้นจนจบรายการ

วัตถุประสงค์แบบสารคดี หมายถึง การนำเสนอการถ่ายทอดภาพและเสียงที่เสนอลักษณะการดำเนินเรื่องแบบสารคดีโดยมี พิธีกรเป็นดารา (สินจัย เปล่งพานิช) ปรากฏตอนต้นเรื่อง กลางเรื่อง และตอนสรุปท้ายเรื่อง และบรรยายประกอบการแทรกภาพตามเนื้อหาตั้งแต่ต้นจนจบรายการ

หญิงมีครรภ์ หมายถึง สตรีที่ตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์ครั้งแรก ที่ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 1 และไม่มีอาการเจ็บป่วยใด ๆ

ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 1 หมายถึง สถานที่ราชการสังกัดกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข มีหน้าที่ส่งเสริมสุขภาพแก่ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย มีโรงพยาบาลแม่และเด็กที่

ให้บริการสตรีมีครรภ์ ทำคลอด และดูแลหลังคลอด ตลอดจนประสานงานกับส่วนกลางและส่วนภูมิภาคใน 5 จังหวัด คือ นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ พระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง ตั้งอยู่ที่เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

ความรู้ หมายถึง ความสามารถในการจำ หรือความเข้าใจข้อเท็จจริงตามเนื้อหาความรู้เรื่องเอดส์ สำหรับผู้ที่มาฝากครรภ์ ซึ่งวัดจากการตอบแบบทดสอบความรู้

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ดี เมื่อได้ชมวีดิทัศน์เกี่ยวกับรูปแบบการนำเสนอ ด้านเนื้อหาเรื่องของวีดิทัศน์แบบละคร และแบบสารคดี รูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ซึ่งวัดได้จากการตอบแบบสอบถาม

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)
 - 1.1 วีดิทัศน์แบบละคร
 - 1.2 วีดิทัศน์แบบสารคดี
2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables)
 - 2.1 ความรู้
 - 2.2 ความพึงพอใจจากการชมวีดิทัศน์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้

เป็นแนวทางกำหนดรูปแบบในการผลิตวีดิทัศน์ ตลอดจนกำหนดเนื้อหาสาระ และการเลือกผู้แสดงให้สอดคล้องกับความพึงใจของกลุ่มเป้าหมายในการรณรงค์ป้องกันโรคอื่น ๆ ต่อไป